

KIRJALLISUUDEN TARKASTELUA

B. K. ALEKSEEV, M. N. PERFILJEV. **Principi i tendencii razvitija predstavitel'nogo sostava mestnyh sovetov**, Lenizdat. 1976. Empirisestä politiikan tutkimuksesta Neuvostoliitossa.

Vaikka neuvostoliittolainen politiikan konseptio poikkeaa länsimailla vallitsevasta — lähinnä liberalistisesta — politiikan käsitteestä, ei tämä suinkaan tarkoita sitä, etteikö tietyillä tutkimuksen tasoilla löydy yhteisiä kysymyksenasetteluita ja tarkastelutapoja. Yksi tällainen taso on empiirinen politiikan tutkimus. Länsimailla tämä taso on behavioraalisen otteen myötä julistettu tärkeimmäksi: politiologian tulee tutkia havaittavissa olevia poliittisia ilmiöitä. Neuvostoliitossa empiirisen tutkimuksen kehitystä on hidastanut usko siihen, ettei poliittisia ilmiöitä analysoimalla päästä käsiksi luokkasuhteiden kautta määräytyvään politiikan olemukseen. Sitä mukaa kun ilmiöiden ja olemuksen suhdetta on — filosofisena ongelmana — tulkittu uudelta kannalta, on myös empiirinen tutkimus edennyt tutkimusasetelmiin, jotka ovat tuttuja länsimaisesta politologiasta.

Paikallisten neuvostojen tutkimus on alue, joka ehkä eniten kysymyksenasetteluiltaan on muistuttanut länsimaista politologiaa haastattelututkimuksineen, tilastollisine menetelmineen jne. Alan neuvostoliittolaiseen tutkijakaartiin kuuluu mm. sellaisia tutkijoita kuin I. Kalits, A. Lautmets, H. Šneider, V. Pertcik, V. Nemcev ja tarkasteltavana olevan teoksen tekijät B. K. Alekseev ja M. N. Perfiljev. Jälkimmäinen on tuttu suomalaisellekin yleisölle suomeksi julkaistun länsimaisen sovjetologian kritiikkinsä kautta.

Neuvostoliittolaiselle paikallistasoon kohdistuvalle empiiriselle tutkimukselle on ol-

lut tyyppillistä »palvelutiedon» tuottaminen. Tutkimuksilla on ollut selvä tehtäväksiänto ja se on toteutettu valiten kuhunkin tehtävään sopiva menetelmä. Tältä kannalta tulevat ymmärrettäviksi esim. neuvostojen jäsenten ajankäyttöön — tehtävänantona ajankäytön rationalisointi — liittyvät selvitykset.

Tarkasteltavana oleva tutkimus B. K. Alekseevin ja M. N. Perfiljevin teos paikallisten neuvostojen edustavuuden periaatteista ja kehitystendensseistä liittyy saumattomasti tähän traditioon. Sille asetetaan jo tutkimuksen alussa tietyt tehtävät — hyväksytyjen normatiivisten periaatteiden muodossa — ja yhteiskunnallista kehitystä tutkitaan tästä tehtäväksiannosta käsin. Silti varsinaista empiiristä tutkimusta voidaan käsitellä myös itsenäisesti ottamatta kantaa sen normatiiviseen lähtökohtaan. Tämän tekee mahdolliseksi Alekseevin ja Perfiljevin tutkimuksen kaksijakoisuus. Teoksen ensimmäiset 150 sivua ovat edustavuuden periaatteen ja sen käytännöllisen toteutuksen pohdintaa, teoksen jälkimmäiset 150 sivua ovat yksinkertaisesti empiirisen tutkimuksen tuloksia taulukoiden muodossa.

Tutkimuksen kohteeksi on valittu Vasiliostrovskiin ja Moskovan alueen neuvostot Leningradin kaupungissa. Neuvostojen edustajia tutkitaan yhtä hyvin objektiivisten taustatietojen (ikä, sukupuoli, luokka-asema, tulot, koulutus) kuin subjektiivisten mielihäntien (suhtautuminen työhön, kotitalouteen, johtamistyöhön ym.) suhteen. Tutkimuksen 150 sivua käsittävään empiiriseen osaan sisältyy suuri määrä tietoa neuvostojen edustajista, ja näiden kautta välillisesti paikallistason politiikan luonteesta (vaikka luonnollisesti täytyy huomioida, että sellaisen kaupungin kuin Leningradin paikallis-

politiikka on ehkä enemmän kuin pelkkää paikallispolitiikkaa). Tieto kohdentuu edustajien sosiaalisen profiiliin, työtehokkuuden ja kapasiteetin selvittämiseen. Taulukoiden muodossa esitettäviin tietoihin sisältyy yllättäviäkin yksityiskohtia. Esim. korkeimman koulutuksen saaneista edustajista vain 0,4 % oli saanut varsinaista puoluekoulutusta, kun luonnontieteiden osuus on 68,6 % ja yhteiskuntatieteellis-juridisten aineiden (jossa mukana myös pedagogiikka, historia ym.) osuus ilman puoluekoulutusta on 31,0 %.

Intelligentsijan osuus neuvostojen edustajista on yli 40 %, mikä on suhteellisen suuri osuus. Tätä perustellaan »puolueen politiikalla, jonka tähtäimenä on tieteellisteknisen kehityksen kiihdyttäminen».

Alekseevin ja Perfiljevin tutkimuksesta tulee ilmi myös, miten edustajat suhtautuvat oman työnsä mielekkyyteen ja minkälaisia työmuotoja he pitävät tärkeimpinä. Agitaatio ja propaganda valitsijoiden keskuudessa tiedostetaan vähiten tärkeäksi ja työskentely neuvostojen vakinaisissa komissioissa taas tärkeimmäksi työmuodoksi.

Nämä viittaukset tutkimuksen sisältöön osoittavat, että neuvostoliittolainen politiikan tutkimus tarjoaa mielenkiintoista materiaalia sosialistisen poliittisen järjestelmän toiminnasta. Jo pintapuolinenkin paneutuminen teoksen runsaaseen empiiriseen materiaaliin vakuuttaa lukijan siitä, että neuvostojen järjestelmä toimii eri tavoin kuin länsimaiden paikalliset edustuselimet. Poliittisen taistelun tilalla on konsensuksen ja tarkoituksenmukaisuuden vaatimus.

Toisaalta Alekseevin ja Perfiljevin tutkimuksen kaltaiset teokset paljastavat, että »vaikka kaikki on hyvin», niin silti »toimintaa voidaan suuresti parantaa». Tämä huomio johtaa lopulta kysymään, mikä on neuvostoliittolaisen politiikan tutkimuksen tulosten oikea lukutapa.

Ensimmäinen huomio on se, että teoreettiset otaksumat kehittyneen sosialistisen järjestelmän »olemuksesta» ja toisaalta empiirinen tutkimus poliittisista ilmiöistä kulkevat eri tasoilla. Niiden välille ei Alekseevin ja Perfiljevin teoksessakaan saada

aikaan muuta kuin »määritelmällinen yhteys». Toisin sanoen empiirisen tutkimuksen tuloksia tulkitaan oletetusta yhteisestä intressistä käsin. Empiirinen tutkimus tuottaa »sätelytietoa», jota voidaan käyttää hyväksi päämäärää kohden kuljettaessa.

Hieman toisesta perspektiivistä sama asia voidaan sanoa niin, että empiirisen tutkimuksen avulla ei pyritä »empiirisiin yleistyksiin» (mikä on yksi länsimaisen politiikan tutkimuksen keskeisiä tavoitteita), eikä itsenäiseen politiikan teoriaan.

Tältä kannalta voidaan ymmärtää, että tutkimuksessa esitetään toistasataa sivua empiirisen tutkimuksen tuloksia tulkitsematta niitä lainkaan. Nämä tulokset on ilmeisesti tarkoitettu lähinnä poliittista käytäntöä, ei politiikan teoriaa varten.

Alekseevin ja Perfiljevin teokseen voidaan kohdistaa kritiikkiä sikäli, että teoreettisen tarkastelun ja empiirisen tutkimuksen tulkinnan välille jää aukkokohtia. Silti teos osoittaa vakuuttavasti, että vastoin länessä yleisesti vallalla olevaa käsitystä neuvostoliittolainen empiirinen tutkimus on edennyt pitkälle. Sen tuloksia voidaan käyttää hyväksi keskusteltaessa entistä konkreettisemmin sosialistisista järjestelmistä.

Ilmari Susiluoto